

których jest 5. Podstawowych jednostek samorządu terytorialnego, czyli gmin jest 314 (35 miejskich, 50 miejsko-wiejskich i 229 wiejskich). Do tego dochodzą już nie będące jednostkami samorządu terytorialnego inne, mniejsze miejscowości i osady, których ogółem razem z wymienionymi wcześniej jest 9049, przy czym tych, które mają prawa miejskie, jest 85. Mieszka w nich 65% ludności Mazowsza.

Wykorzystywane na Mazowszu w okresie 2007-2013, między innymi przez jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki im podległe, fundusze unijne są wydatkowane zgodnie z ogólnokrajowymi dokumentami dotyczącymi realizowanej w Polsce polityki spójności Unii Europejskiej. Najważniejszym z nich jest Narodowa Strategia Spójności inaczej nazywana Narodową Strategią Ram Odniesienia. Odrębną rolę pełni Program Rozwoju Obszarów Wiejskich będący instrumentem realizacji wspólnej polityki rolnej.

Regionalny program operacyjny województwa mazowieckiego

Najważniejszą rolę w wykorzystywaniu przez mazowieckie samorządy terytorialne środków unijnych pełni Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, będący jednym z 16 tego typu programów wchodzących w skład Narodowej Strategii Spójności. Wszystkie te programy regionalne są finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Ogółem w ramach RPO WM przewiduje się wydatkowanie 1 868 602 800 euro.¹ Instytucją zarządzającą programem jest Zarząd Województwa Mazowieckiego. To w jego imieniu i w zakresie przez niego określonym, na bieżąco tę rolę wypełnia Departament Strategii i Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego. Jednostką pośredniczącą jest specjalnie w tym celu powołana przez Sejmik Województwa Mazowieckiego, Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych. To ta wyspecjalizowana struktura administracyjna odpowiada za procedury konkursowe dotyczące wydatkowania środków unijnych. To ona ocenia wnioski podmiotów aplikujących o te środki. Ona zawiera umowy z beneficjentami. Weryfikuje płatności, monitoruje i kontroluje realizowanie projektów a także prowadzi działalność promocyjną w zakresie dostępnych na Mazowszu środków unijnych i realizowanych dzięki nim projektów². Konkretnie projekty i przedsięwzięcia oraz odpowiadające im odpowiednie środki finansowe składające się na RPO WM, dotyczą przede wszystkim mazowieckich jednostek samorządu terytorialnego. Środki te dofinansowują samorządy w bardzo wielu sferach życia społeczno-ekonomicznego, wspierając je w tworzeniu warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości, upowszechnianiu i rozwijaniu infrastruktury elektroniczno-informatycznej, doskonaleniu i uzupełnianiu mazowieckiego systemu transportowego czy ochronie środowiska naturalnego. Dzięki nim następuje wzrost przestrzenno-cywilizacyjnej roli miast w regionie a mieszkający w nim ludzie podnoszą swoje kwalifikacje.

¹ *Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013*, Warszawa, grudzień 2011, s. 140.

² *Ibidem*, s. 151.

Jak możemy przeczytać w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Mazowieckiego, jego głównym celem jest: „Poprawa konkurencyjności regionu i zwiększenie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej województwa”³.

Ten nieco ogólnikowo i nieprecyzyjnie sformułowany cel jest rozwinięty i doprecyzowany poprzez sformułowanie czterech celów szczegółowych:

1. Rozwój gospodarki regionu, w tym gospodarki opartej na wiedzy.
2. Poprawa i uzupełnienie istniejącej infrastruktury technicznej.
3. Aktywizacja miast oraz obszarów atrakcyjnych turystycznie.
4. Poprawa infrastruktury społecznej warunkującej rozwój kapitału ludzkiego w regionie.

Te cele szczegółowe zostały dookreślone i uprzedmiotowione poprzez sformułowanie ośmiu priorytetów, na które jest podzielony RPO WM. Ostatni z nich jest specyficzny i ma charakter „wewnętrzny” bowiem jest nastawiony bezpośrednio na obsługę techniczno - biurową samego programu. Priorytetów „merytorycznych” jest siedem. Wszystkie one dotyczą samorządów terytorialnych i instytucji im podległych.

Oto jak wyglądają największe, wybrane projekty realizowane przez samorządowców ze wsparciem środkami unijnymi w ramach omawianego programu, w podziale na poszczególne priorytety⁴:

Priorytet I – Tworzenie warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości na Mazowszu

1. Płocki Park Przemysłowo-Technologiczny. Koszt całkowity 187 009 200 złotych. Realizator: Płocki Park Przemysłowo-Technologiczny Spółka Akcyjna. W spółce tej istotne udziały kapitałowe i duży wpływ na jej funkcjonowanie ma miasto Płock.
2. Przyspieszenie wzrostu konkurencyjności województwa mazowieckiego, przez budowanie społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy poprzez stworzenie zintegrowanych baz wiedzy o Mazowszu. Koszt całkowity 180 000 000 złotych. Realizator: Biuro Geodety Województwa Mazowieckiego. Jednostka zależna Województwa Samorządowego zorganizowana w formie gospodarstwa pomocniczego przy Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego.

³ Ibidem, s. 63.

⁴ Zestawienie to powstało na podstawie: Indykacyjny Wykaz Indywidualnych Projektów Kluczowych dla RPO WM 2007-2013, http://rpo.mazovia.pl/sites/default/files/files/article/files_archive/20.11.12%20r.%20-%20IWIPK%20RPO%20WM.xls, 08.01.2013 i 11.01.2013. Dotyczy ono wyłącznie projektów realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki im podległe. Nie uwzględniłem w nim wszystkich projektów zawartych w ww. Indykacyjnym Wykazie.

Priorytet II – e-Rozwój województwa Mazowieckiego

1. Internet dla Mazowsza. Bogaty, realizowany przez Samorząd Województwa Mazowieckiego program rozwoju sieci internetowej na terenie województwa, mający ograniczyć wykluczenie internetowe w regionie. Całkowity koszt projektu: 493 339 400 złotych.
2. Rozwój elektronicznej administracji w samorządach województwa Mazowieckiego. Beneficjentem jest Samorząd Województwa Mazowieckiego. Koszt całkowity: 60 000 000 złotych.

Priorytet III – Regionalny system transportowy

1. Uruchomienie lotniska komunikacyjnego poprzez modernizację istniejącej infrastruktury oraz budowę nowej związanej z obsługą samolotów i pasażerów na terenie byłego lotniska wojskowego w Modlinie (Nowy Dwór Mazowiecki). Koszt całkowity: 454 006 476 złotych. Realizator: Port Lotniczy Modlin Sp. z o.o. Jest to spółka w której istotnymi udziałowcami są dwa samorzady – Województwo Mazowieckie i Gmina Nowy Dwór Mazowiecki. Obie te jednostki samorządu terytorialnego dysponują wspólnie większościami udziałem w tej spółce.
2. Zakup kolejowego taboru pasażerskiego do obsługi połączeń regionalnych na linii Warszawskiej Kolej Dojazdowej w Warszawskim Obszarze Metropolitalnym. Właścicielem WKD Sp. z o.o. są samorzady mazowieckie, spośród których Samorząd Województwa Mazowieckiego dysponuje w niej ponad 95% udziałów. Koszt całkowity: 284 232 900 złotych.
3. Zakup 11 nowych, dwukabinowych lokomotyw elektrycznych przeznaczonych do prowadzenia składów pociągów pasażerskich zmiennokierunkowych spółki Koleje Mazowieckie – KM Sp. z o.o., której większościami udziałowcem jest Samorząd Województwa. Koszt całkowity: 204 505 169 złotych.
4. Modernizacja elektrycznych zespołów trakcyjnych na rzecz tej samej spółki. Koszt całkowity: 204 355 850 złotych.
5. Poprawa regionalnego systemu transportowego przez budowę w Ciechanowie pętli łączącej drogi krajowe nr 50 i 60, drogi wojewódzkie 617 i 615 oraz siedem dróg powiatowych. Beneficjent – Samorząd Województwa Mazowieckiego. Koszt całkowity: 195 815 421 złotych.
6. Budowa południowej obwodnicy Radomia. Beneficjent miasto Radom. Koszt całkowity: 186 876 670 złotych.
7. Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 637 relacji Warszawa–Węgrów. Beneficjent Samorząd Województwa Mazowieckiego. Koszt całkowity: 180 000 000 złotych.
8. Budowa ulicy Nowolazurowej w Warszawie. Beneficjent miasto stołeczne Warszawa. Koszt całkowity 175 027 944 złotych.

9. Budowa skrzyżowania drogi ekspresowej nr 2 Trasą Siekierkowską w Warszawie. Beneficjent m.st. Warszawa. Koszt całkowity: 158 883 800 złotych.
10. Przebudowa ulicy Modlińskiej w Warszawie. Beneficjent m.st. Warszawa. Koszt całkowity: 120 413 025 złotych.

Priorytet IV – Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka

1. Budowa Zintegrowanego Systemu Gospodarki Odpadami Komunalnymi regionu ciechanowskiego. Beneficjent Międzygminny Związek Regionu Ciechanowskiego. Koszt całkowity: 94 888 729 złotych.
2. Budowa kanalizacji sanitarnej w gminie Wiskitki oraz budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Guzów. Beneficjent gmina Wiskitki. Koszt całkowity: 53 836 978 złotych.
3. Stacja segregacji odpadów komunalnych miasta Ostrołęki i gmin powiatu ostrołęckiego. Beneficjent miasto Ostrołęka. Koszt całkowity: 44 031 162 złote.
4. Ochrona Kampinoskiego Parku Narodowego poprzez rozbudowę oczyszczalni ścieków Mokre Łąki w Truskawiu razem z budową kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej w gminie Izabelin. Beneficjent gmina Izabeli. Koszt całkowity: 28 373 812 złotych.
5. Budowa kanalizacji sanitarnej w gminie Żabia Wola oraz budowa oczyszczalni ścieków w gminie Żabia Wola. Beneficjent gmina Żabia Wola. Koszt całkowity: 24 992 121 złotych.
6. Przebudowa wału przeciwpowodziowego rzeki Wisły w gminie Czosnów. Beneficjent Samorząd Województwa Mazowieckiego. Koszt całkowity: 24 232 660 złotych.
7. Remont zapór bocznych Jeziora Zegrzyńskiego. Beneficjent Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie. Koszt całkowity: 21 000 000 złotych.
8. Przebudowa wału przeciwpowodziowego w gminie Maciejowice. Beneficjent Samorząd Województwa Mazowieckiego. Koszt całkowity: 20 000 000 złotych.

Priorytet V – Wzmocnienie roli miast w rozwoju regionu

1. Rewitalizacja zabytkowych budynków dawnego kolegium i dawnej kolegiaty Św. Michała w Płocku. Beneficjent miasto Płock. Koszt całkowity: 29 909 769 złotych.
2. Odnowa zabytkowych obiektów i przestrzeni publicznej w Szydłowcu. Beneficjent miasto Szydłowiec. Koszt całkowity: 29 863 883 złote.
3. Rewitalizacja Rynku Mariackiego w Węgrowie. Beneficjent miasto Węgrów. Koszt całkowity: 18 568 540 złotych.

Priorytet VI – Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji

1. Budowa centrum kulturalno-rekreacyjnego w Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu, które jest jednostką organizacyjną Samorządu Województwa Mazowieckiego. Beneficjentem jest to muzeum, a koszt całkowity wynosi: 62 010 806.
2. Stworzenie centrum folklorystycznego „Matecznik Mazowsze”. Beneficjentem jest Państwowy Zespół Pieśni i Tańca „Mazowsze” im. Tadeusza Sygietyńskiego w Karolinie. Koszt całkowity: 58 790 534 złote.
3. Budowa zaplecza noclegowego dla projektu „Matecznik Mazowsze”. Beneficjentem jest także zespół „Mazowsze”. Koszt całkowity: 23 147 969 złotych.
4. Stworzenie w skansenie radomskim trasy turystycznej. Beneficjentem jest będące jednostką organizacyjną samorządu Województwa Mazowieckiego Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu. Koszt całkowity: 20 215 092 złote.

Priorytet VII – Tworzenie i poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego

1. Rozbudowa Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Płocku dla którego organem założycielskim jest Samorząd Województwa Mazowieckiego. Beneficjentem jest ten szpital a koszt całkowity wynosi: 69 983 095 złotych.
2. Budowa Pawilonu Ginekologiczno-Położniczego w Radomskim Szpitalu Specjalistycznym im. Dr Tytusa Chałubińskiego i wyposażenie tego pawilonu. Szpital ten jest jednostką organizacyjną samorządu miasta Radom. Całkowity koszt: 35 068 944 złote.
3. Rozbudowa i zakup wyposażenia Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych w Siedlcach. Beneficjent Samorząd Województwa Mazowieckiego. Koszt całkowity 14 080 461 złotych.

Jak widzimy największym z przedstawionych projektów, którego koszt całkowity sięga prawie 500 milionów jest ten dotyczący rozwoju Internetu w regionie. Drugim co do wielkości projektem, niewiele mniej kosztownym była budowa lotniska i portu lotniczego w Modlinie, na które wydano ponad 450 milionów. Trzeci to zakup dla Warszawskiej Kolei Dojazdowej nowoczesnego taboru, na który przeznaczono prawie 300 milionów. Czwarty i piąty także dotyczą transportu kolejowego. Jeden z nich to zakup za ponad 200 milionów nowoczesnych zestawów pasażerskich dla Kolei Mazowieckich a drugi – modernizacja linii tych kolei za zbliżoną kwotę. Kolejne trzy projekty dotyczą budowy dróg i każdy z nich ma kosztować bez mała 200 milionów.

Trzeba podkreślić, że największym tak pod względem przeznaczonych na niego środków jak i pod względem ilości największych realizowanych z udziałem tych środków projektów jest priorytet trzeci – „Regionalny system transportowy”. Jest to więc jakby „priorytet wśród priorytetów” – wydaje się to bardzo istotne, ponieważ to system transportowy jest krwioobieganiem organizmu regionalnego tak pod względem gospodarczym jak i społecznym. To w ogromnej części dzięki niemu może się rozwijać gospodarka regionalna i powiązania tej gospodarki z gospodarką krajową, europejską i światową. Dzięki temu region staje się coraz atrakcyjniejszy dla inwestorów – i tych rodzimych i tych – zewnętrznych⁵.

Program operacyjny kapitał ludzki

Kolejny program, na podstawie którego mazowieckie samorządy terytorialne wykorzystują w omawianym okresie planistycznym fundusze unijne, jest Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Program ten jest realizowany dzięki środkom przekazywanym z Europejskiego Funduszu Społecznego. Jego finansowanie odbywa się w 85% z EFS a w 15% polskich środków publicznych. Głównym celem postawionym do osiągnięcia poprzez realizację tego programu jest wzrost zatrudnienia i spójności społecznej.

Program dzieli się na 10 priorytetów. PO KL ma dwa zasadnicze elementy nazywane komponentami. Jeden to komponent centralny zawierający priorytety I – V. Jest to część realizowana przez administrację państwową. Komponent państwowy jest nastawiony na wsparcie efektywności struktur i systemów instytucjonalnych. Drugi to komponent regionalny, zawierający następujące priorytety:

- VI – Rynek pracy otwarty dla wszystkich;**
- VII – Promocja integracji społecznej;**
- VIII – Regionalne kadry gospodarki;**
- IX – Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach.**

Komponent ten jest realizowany przez administrację samorządową i nastawiony jest na wsparcie osób i grup społecznych. Instytucją Zarządzającą programem jest Ministerstwo Rozwoju Regionalnego a wypadku komponentu regionalnego Instytucją Zarządzającą pierwszego stopnia jest zarząd województwa samorządowego⁶. W interesującym nas przypadku Mazowska

⁵ Por. *Polityka budowy regionu konkurencyjnego. Strategie – modele – postęp technologiczny, pod red. Mirosławy Klamut*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Łangego we Wrocławiu Wrocław 2000, passim; Domański R., *Gospodarka przestrzenna*, PWN, Warszawa 2002, passim; Kuciński K., *Geografia ekonomiczna. Zarys teoretyczny*, Szkoła Główna Handlowa Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2002, passim; Potoczek A., *Polityka regionalna i gospodarka przestrzenna*, Agencja TNOiK, Toruń 2003; Szromnik A., *Marketing terytorialny. Miasto i region na rynku*, Wolters Kluwer Business, Kraków 2007.

⁶ <http://www.pokl.mazowia.pl/sites/default/files/article/files/Program%Operacyjny%Kapita%C5%82%202007%20%202013%20wersj%20obowi%C4%85zuj%C4%85ca%20od%20>

jest to Zarząd Województwa Mazowieckiego, gdzie instytucją zarządzającą drugiego stopnia jest omówiona wcześniej Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych. Z jednym wszakże wyjątkiem - dla działania 6.1 tę rolę pełni Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie.

Samorządy terytorialne - w tym także Mazowsza - i jednostki im podległe mogą korzystać ze wsparcia w ramach komponentu centralnego i komponentów regionalnych. Oczywiście z komponentów regionalnych tylko odpowiednio do swojego położenia geograficznego. Mazowieckie z mazowieckiego komponentu regionalnego a inne z odpowiednich, innych komponentów regionalnych. Agenda 2007-2013 przewiduje na komponent regionalny województwa mazowieckiego 907 076 079 euro z tego na jedno, prowadzone przez WUP w Warszawie działanie 6.1 („Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywizacji zawodowej w regionie”) przypada ponad ¼ tych środków bo 233 237 935,75 euro.⁷

Program operacyjny infrastruktura i środowisko

Następnym źródłem, z którego w omawianej agendzie mazowieckie samorządy terytorialne pozyskują środki unijne, jest podobnie jak PO KL, realizowany w ramach Narodowej Strategii Spójności Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko. Jest to największy czyli dysponujący największą ilością środków program, zgodnie z którym wydatkowane są w latach 2007-2013 środki unijne w naszym kraju. Ogółem na program ten przeznaczono 37,6 miliardów euro z tego wkład unijny wynosi 27,9 miliardów (66,23% całości środków) a polski 9,7 miliardów (33,77% całości środków). W jego ramach jest realizowanych 15 priorytetów⁸, finansowanych z dwóch funduszy unijnych: Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, oraz ze środków krajowych. Instytucją Zarządzającą dla tego programu jest Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zaś Instytucjami Pośredniczącymi odpowiednie, merytoryczne ministerstwa.

Wśród największych projektów realizowanych w ramach PO IiŚ znajduje się wiele przedsięwzięć prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego m.in. z Mazowsza⁹. W ramach realizacji priorytetu pierwszego - **Gospodarka wodno-ściekowa** – budowana jest kanalizacja sanitarna, burzowa i wodociągi oraz urządzenia i zakłady, których obsłudze służą te sieci. Inwestycje takie, których koszt jednostkowy waha się granicach od około 6 do około 40 milionów euro prowadzą niewielkie gminy takie jak Radziej-

205%20grudnia%202011%20r.%28po%20przeg%20C4%85dzie%20C5%9Br%C3%B3dresowym%29.pdf (14.01.2013).

⁷ http://pokl.mazovia.eu/g2/oryginal/2011_06/2ad0d61d70091f44a2ca02f36802c22c.pdf (14.01.2013)

⁸ Szczegółowo na temat tych priorytetów i podziału środków w ramach tego programu: <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/.NSS/programy/krajowe/poisi/> (14.01.2013)

⁹ Lista projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007 – 2013 opublikowana w Internecie: http://www.pois.gov.pl/dokumenty/zmianywdokumentach/documents/lista_projektow_dla_pois060912.pdf, 14.01.2013.

wice, Raszyn i Brwinów. Natomiast inwestycję ogromną, której wysokość sięga 550 milionów, prowadzi z wykorzystaniem środków tego priorytetu Warszawa.

Kolejny priorytet w którym znajdujemy mazowieckie projekty samorządowe to priorytet VII - **Transport przyjazny środowisku**. Realizowane z udziałem środków tego priorytetu przedsięwzięcia są zaiste ogromne a ich koszty jednostkowe sięgają prawie 1,5 miliarda euro. Tak jest w przypadku budowy II odcinka warszawskiego metra. Inne z tych inwestycji to te dotyczące rozwoju sieci i zakupu taboru dla rozwoju transportu tramwajowego w Warszawie. Na tę formę transportu miejskiego w stolicy Polski planuje się wydać ogółem, na różne zadania inwestycyjne realizowane z udziałem środków priorytetu siódmego, ponad 500 milionów euro. Do tego dochodzi kolejne ponad 90 na Szybką Kolej Miejską. Także rozwój pozawarszawskiego transport szynowego jest w ramach tego priorytetu obficie dofinansowywany. Więcej niż 130 milionów euro ma kosztować zakup taboru dla spółki Koleje Mazowieckie – KM sp. z o.o., a ponad 60 budowa bocznic i przystanku kolejowego przy lotnisku w Modlinie. Mimo tego, jak widać to Warszawa jest głównym samorządowym beneficjentem tego priorytetu na Mazowszu, ale i całej Polsce.

Stolica bogato korzysta również ze środków zaplanowanych ramach priorytetu XI – **Kultura i dziedzictwo kulturowe**. Poprzez ten priorytet ma być realizowane przedsięwzięcie o znaczeniu zdecydowanie ponad lokalnym czy regionalnym a wręcz ogólnonarodowym. Mam na myśli budowę Muzeum Sztuki Nowoczesnej. Ma ona kosztować bez mała 70 milionów euro. Innym, znajdującym oparcie w omawianym priorytecie, warszawskim projektem kulturowym, mającym porównywalne znaczenie społeczne jest budowa Centrum Nauki „Kopernik”, którego koszt całkowity przekracza 90 milionów.

Program rozwoju obszarów wiejskich

Zupełnie inny charakter w stosunku do dotychczas omówionych programów ma Program Rozwoju Obszarów Wiejskich¹⁰. Nie jest on, w przeciwieństwie do wcześniej omówionych programów, elementem Narodowej Strategii Spójności, czyli Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia. Nie jest też jego Jednostką Zarządzającą Ministerstwo Rozwoju Regionalnego a Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Jest on finansowany w części unijnej z Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich, z którego pochodzi 13 230 038 156 euro zaś całość zaplanowanych w Programie środków publicznych to 17 420 139 662 euro. Różnicę stanowią polskie środki publiczne. Do tego dochodzą środki prywatne w wysokości 7 490 998 622 euro. Ogółem na realizację PROW przewidziano do wydat-

¹⁰ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013), Warszawa, lipiec 2011, passim - <http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2007-2013/Dokumenty-analzy-raporty>, 14.01.2013.

kowania w latach 2007-2013, 24 911 138 284 euro¹¹. Jednostką pośredniczącą tego programu jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Zgodnie z PROW za obszary wiejskie uznaje się gminy wiejskie, gminy miejsko-wiejskie z wyłączeniem miast powyżej 20 tysięcy mieszkańców oraz gminy miejskie, ale liczące do 5 tysięcy mieszkańców. To one tylko spośród gmin polskich mogą korzystać ze środków tego programu, podobnie jak mogą z niego korzystać powiaty ziemskie i województwa samorządowe. Dzieli się on na osie, tak jak inne wcześniej omawiane programy dzieli się na priorytety. Osie są cztery:

1. **Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego.**
2. **Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich.**
3. **Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej.**
4. **Leader.**

Osie te dzielą się na działania. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich jest nastawiony na wspieranie przede wszystkim indywidualnych ludzi i gospodarstw rolnych oraz małych przedsiębiorstw na obszarach wiejskich, a także różnych grup społecznych. Jednostki samorządu terytorialnego nie są głównymi beneficjentami tego programu, choć wsparcie dla nich jest jego istotną częścią. Również tych mazowieckich. W PROW można znaleźć działania zorientowane samorządowo. Pierwsze z nich nosi nazwę „**Popieranie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa**”. Jego samorządowymi beneficjentami są powiaty w zakresie scalania gruntów i gospodarowania nimi oraz samorządowe województwa za pośrednictwem Wojewódzkich Zarządów Melioracji i Urządzeń Wodnych w zakresie melioracji i regulacji stosunków wodnych.

Inne działanie tego programu, z którego korzystają samorządy terytorialne nosi nazwę „**Odnowa i rozwój wsi**”. W jego ramach samorządy wiejskie mogą liczyć na wsparcie w takich dziedzinach jak budowa i remontowanie obiektów użyteczności publicznej na wsi, kształtowanie przestrzeni publicznej, budowa i remontowanie obiektów infrastruktury technicznej związanej z wypełnianiem przez samorząd terytorialny funkcji turystycznych, społecznych i społeczno-kulturalnych, zakup i ochrona zabytkowych obiektów charakterystycznych dla lokalnej kultury materialnej i architektonicznej, odnowa pomników historycznych oraz kultywowanie tradycji i starych zwyczajów.

Kolejne samorządowe działanie nazywa się „**Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej**”. Dzięki środkom z tego działania można bardzo znacząco dofinansowywać inwestycje i remonty w ramach wiejskiej gospodarki wodociągowej, oraz gospodarowanie odpadkami komunalnymi, a także wytwarzanie i dystrybucję energii ze źródeł odnawialnych.

¹¹ Ibidem, s. 343.

Podsumowanie

Reasumując i syntetycznie porządkując przedstawione treści, można sformułować kilka wniosków generalnych niniejszej pracy:

1. Samorządy terytorialne Mazowsza mają szerokie możliwości korzystania z funduszy unijnych i szeroko z nich korzystają, dla realizowania swoich lokalnych i regionalnych koncepcji dotyczących informatyki i przepływu informacji, gospodarki wodno-ściekowej, transportu, infrastruktury drogowo-transportowej, doskonalenia i rozwoju kadr, polityki społecznej i wyrównywania szans, interwencji na rynku pracy, oraz kultury, nauki i oświaty.
2. Spośród wskazanych sfer aktywności społeczno-ekonomicznej samorządów terytorialnych Mazowsza jako priorytet lokuje się rozbudowa sieci transportowo-drogowej oraz transport publiczny.
3. Wysoki stopień wykorzystywania tych funduszy unijnych świadczy o umiejętności ich pozyskiwania, albo poprzez przygotowywanie stosownych wniosków przez pracowników samorządowych, albo poprzez korzystanie z usług wyspecjalizowanych firm zewnętrznych zajmujących się tego typu działalnością. Wysoki udział samorządów terytorialnych w wykorzystywaniu środków unijnych dowodzi wysokiego stopnia zdolności adaptacyjnych mazowieckich jednostek samorządu terytorialnego, polegających na umiejętności dostosowania się do warunków umożliwiających pozyskiwanie środków zewnętrznych na rozwój własnych społeczności i wspólnot.
4. Stopień wsparcia realizowanych przez gminy, powiaty i województwo samorządowe lub jednostki z nimi związane jest zróżnicowany i sięga 85% w inwestycjach drogowych.
5. Mazowieckie samorządy terytorialne wykorzystują fundusze unijne zarządzane przez samorząd wojewódzki (RPO WM), współzarządzane przez ten samorząd (komponent regionalny PO KL), oraz zarządzane przez administrację państwową (POLiS, PROW).
6. Największym samorządowym beneficjentem na Mazowszu jest Warszawa, korzystająca w ogromnej części z różnych składających się na Narodową Strategię Spójności programów operacyjnych.

Bibliografia

Domański R., *Gospodarka przestrzenna. Podstawy teoretyczne*, PWN, Warszawa 2002.

<http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/NSS/programy/krajowe/poisi>.

<http://www.pois.gov.pl>.

<http://www.pokl.mazovia.pl/>.

Indykatorywny Wykaz Indywidualnych Projektów Kluczowych dla RPO WM 2007-2013,

http://rpo.mazovia.pl/sites/default/files/files/article/files_archive/20.11.12%20r.%20-%20IWIPK%20RPO%20WM.xls.

- Klamut M. (red.), *Polityka budowy regionu konkurencyjnego. Strategie – modele – postęp technologiczny*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2000.
- Kuciński K., *Geografia ekonomiczna. Zarys teoretyczny*, Szkoła Główna Handlowa Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2002.
- Potoczek A., *Polityka regionalna i gospodarka przestrzenna*, Agencja TNO-IK, Toruń 2003.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013)*, Warszawa, lipiec 2011.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013*, Warszawa, grudzień 2011.
- Szromnik A., *Marketing terytorialny. Miasto i region na rynku*, Wolters Kluwer Business, Kraków 2007.